

Quæstionum, Et Resolutionvm Legalium Libri Duo

Quæstionum, Et Resolutionum Legalium Libri Duo - Quorum Prior in duas Partes divisus, continet Resolutiones Beneficiales, Canonicas Et Regulares: Secundus Controversias Civiles determinat

Tonduti, Pierre François de

Lugduni, 1683

Cap. III. De pacto restituendi annum redditum in casum extinctionis, in iisdem speciebus: ad maiorem explicationem eorum quæ dicta sunt in primo & secundo capite.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98367](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98367)

rantem, futurum incrementum vel decrementum pecuniæ, cum ipse certam vel probabilem noticiam haberet, aut aliis inde sibi lucrum quæreret, in damnum ac detrimentum venditoris. Addidi etiam, *ubi non viget aliqua lex seu consuetudo in contrarium*, quia in tali casu huiusmodi contractus ad normam legis est reducendus.

In hac conclusione variant DD. alii siquidem eam admittunt absolute: alii verò cum limitatione, & sub certis conditionibus, quos vide citatos apud Panormit. in cap. quanto, de iurejurando. Covar. de collatione veter. numism. cap. 7. §. ult. Silvest. verb. usura 1. question. 14. Navarr. Paulum Comitolum locis citatis, & Ludou. Lopez in instrum. conscient. cap. 67.

Sed neque isti inter se conveniunt: nam alii plures, alii pauciores conditiones requirunt; alii tantum pro majori æquitate, alii de necessitate, quos longum esset referre; & omnes præcipue loquuntur de mutuis, in quibus, ut supra annotavimus, non est eadem ratio, quæ in censibus. Nos autem quia sumus in materia contractus censualis, sufficere existimavimus quod non constet manifestè de injustitia contractus, præsertim cum jam constet de obligatione.

42 Dices ad æquitatem huius contractus requiri, ut sit æquale dubium ascensus & descensus pecuniæ: quia ubi major est probabilitatis ascensus quàm descensus, tunc non est æqua conditio venditoris & emptoris, nec per consequens iustitia in tali contractu; idèque saltem necessaria est hæc conditio.

Respondetur primò cum Navarr. in comment. de cambiis, num. 49. & aliis quos citat, obligationem illam redimendi censum eadem numero moneta, non cadere sub valore intrinsecum moneta; sed tantum per certam speciem expressam in contractu: idèque per accidens est quod ascendat, vel descendat huiusmodi valor extrinsecus pecuniæ, ratione cuius non est contracta obligatio: unde nulla potest committi injustitia in tali contractu circa hunc valorem.

43 Respondetur secundò, iustitiam huius contractus absolute loquendo non consistere in æqualitate dubii, quandoquidem etiam stante certitudine augmenti pecuniæ, potest fieri talis contractus: quod non negabunt adversarii, ut patet de eo qui servaturus pecuniam usque ad augmentum quod novit futurum, emit censum sub prædicto pacto, & hoc iustum esse omnes admittunt: ergo æqualitas dubii non est conditio necessaria ad constituendam iustitiam huius pacti. Ratio est, quia cum in hoc contractu multa concurrant, hæc inæqualitas per aliud compensari potest, quale est damnum vel lucrum cessans emptoris, ut in casu proposito: vel quia census emitur maiori pretio, cum posset emi minori, qualis est v. g. 16. vel 20. ad singula 100. vel ratione periculi cui se exponit emptor, quando dubitatur, num censuarius erit solvendo, vel ob alias rationes superius deductas, & alias circumstantias quæ quotidie occurrunt, dummodo nulla fraus, aut dolus interveniant.

44 Secundò quia, ut docet Lessius cap. 22. de censib. dubit. 9. Licitæ est emptio census cum pacto quod si intra certum tempus non redimatur, maneat irredimibilis: ergo etiam licitum erit pactum ut non redimatur census, nisi eadem moneta eiusdem valoris, non obstante probabilitate augmenti futuri; cum maius sit onus censuario obligari ad censum ir-

redimibilem, quàm ad redimibilem sub eadem moneta: quia potuit expectare tempus sibi commodum quando occurreret ad redimendum. Quamvis illam Lessii sententiam tunc non examinemus.

Tertiò, ex Molina disput. 311. tract. 2. de contra- 45
stib. mutuans triticum tempore quo est in vilissimo pretio, ut totidem mensuræ sibi reddantur, nullo præfixo solutioni termino, quamvis moraliter certus sit triticum plus valiturum, nullam committit injustitiam repetendo illud quando plus valebit: quia mutuarii culpa est si non sibi consuluit restituendo triticum quando minus valebat: ergo à pari licitum erit emptori obligare debitorem ad redimendum censum eadem specie moneta, non obstante augmento futuro, cum liberum sit censuario sibi consulere ante augmentum futurum, vel post augmentum expectare tempus reductionis.

Ex his patet responsio ad ea quæ obijci possunt 46
super inæqualitate dati & accepti. Non negaverim tamen, quod si tanta esset certitudo augmenti pecuniæ, quod nulla appareat probabilitas futuræ reductionis, & emptor non statueret asservare pecuniam in illud tempus, in illo casu prædictorum Doctorum sententiam locum habere: sed difficile est assignare hunc casum.

C A P V T III.

De pacto restituendi annuum redditum in casum extinctionis in eisdem speciebus: & continuatur materia præcedentis capituli. & respondetur ad obiectiones quorundam Theologorum.

S V M M A R I V M.

- 47 In dubio interpretatio fieri debet contra creditorem.
- 48 Verba in dubio ad tempus contractus referenda.
- 49 Moneta qualitas an ad tempus solutionis, vel ad tempus contractus referenda sit, verba contractus sunt diligenter consideranda.
- 50 Intentio partium ex verbis contractus precedentibus & subsequentibus, & ex discreta loquendi formula colligitur.
- 51 Ex quibus verbis colligatur partes quoad monetæ bonitatem habuisse respectum ad tempus contractus.
- 52 Quod est species apud Logicos, est individuum apud Iuriconsultos.
- 53 Si in eadem oratione fiat mentio bonitatis intrinsecæ & extrinsecæ, eadem circa utramque debet esse dispositio.
- 54 Verisimile non est, contrahentes futuræ & incertæ, ac variabilis monetæ mutationi se supponere voluisse.
- 55 In dubio præsumendum est, partes intellexisse, quod bonitas & æstimatio monetæ ad tempus contractus referretur.
- 56 Textus in l. semper in ambiguis, ff. de reg. iur. quomodo procedat in materia monetarum.
- 57 Pactum de restituendo sortem census in eodem numero, est validum.

8 Petri Francisci de Tonduti Sanlegerii,

- 58 *Promissio de solvendo in iisdem speciebus, referatur etiam ad identitatem numeri.*
- 59 *Quando agitur de Moneta imaginaria, potest solvi in moneta currenti tempore solutionis.*
- 60 *Qualitas monetae imaginaria etiam consideratur quando moneta fuit alterata intrinsecè.*
- 61 *Quando conventum fuit de solutione in certa estimatione, vel in eadem bonitate extrinseca, facienda est juxta formam conventionis.*
- 62 *Augmenti & decrementi par est ratio in materia monetarum inter creditorem, & debitorem.*
- 63 *Clausula, siue monetæ crescant, siue decrescant, non est necessariò exprimenda pro validitate pacti de restituendo in eadem bonitate.*
- 64 *Probabilis opinio futura mutationis monetarum, ad hoc ut noceat creditori, qua circumstantia probari debeant.*
- 65 *Propter metum mutationis valoris monete, licitam est sibi praeavere.*
- 66 *Conventio super certa moneta specie, videtur quaedam transactio super futura variationis periculo.*
- 67 *Moneta valor quandoque apponitur gratià taxationis, & quandoque gratià demonstrationis.*
- 68 *Quid in Gallia, & Hispania, circa bonitatem extrinsecam monetarum observetur.*

ANno 1619. & die 17. mensis Junii quidam debitor vendidit quandam annuam & perpetuam pensionem centum viginti scutorum, solvendum in speciebus auri, vel monetae albae sine aliquibus patachiis, qualibet die 17. Junii, pretio duorum mille scutorum valentium sex mille libras, quod dictus venditor recepit in duplicibus & simplicibus Hispaniæ, & Sezenis facientibus complementum dictæ summæ duorum millium scutorum: Emptor autem promisit revendere & extinguere dictam pensionem centum viginti scutorum valoris supradicti, toties quoties bonum videbitur dicto venditori, vel suis; restituendo unica solutione, vel duabus diversis summam mille scutorum pro qualibet, dictum pretium, fundum & capitale duorum millium scutorum, *aux mesmes especes, que dessus, & bonité intrinseque & extrinseque.*

Ex quo duæ resultant difficultates: Prima, utrum verba illa, *en bonité intrinseque & extrinseque*, referenda sint ad bonitatem intrinsecam & extrinsecam monetae, quæ erat de tempore contractus.

Secunda, utrum debitor possit restituere sortem præfati annui redditus in moneta currenti tempore præfati; an verò teneaturolvere juxta valorem intrinsecum & extrinsecum de tempore contractus.

Circa primam difficultatem opponitur emptori, quod verba illa, *en bonité intrinseque & extrinseque*, non referuntur ad identitatem specierum, nec aliquid determinat circa valorem temporis contractus, vel temporis solutionis: & ideo ¶ in dubio interpretatio fieri debet contra creditorem, *l. quidquid adstringenda. ff. de verb. obligat.* & quia semper in ambiguis quod minimum est sequimur, *l. semper in ambiguis ff. de regul. jur.*

His tamen non obstantibus concludendum est verba illa, *en bonité intrinseque & extrinseque*, ad

tempus contractus referenda esse, ex sequentibus fundamentis. Primò, quia reperiuntur conjuncta verbis immediatè præcedentibus habentibus relationem expressam ad identitatem specierum expeditarum per emptorem, ut patet in illis verbis, *aux mesmes especes que dessus en bonité intrinseque & extrinseque*: ¶ Quæ verba relativa non possunt intelligi nisi de speciebus tunc expeditis, neque referri ad aliud tempus quàm ad tempus contractus; & per consequens qualitas bonitatis intrinsecæ, & extrinsecæ adjecta verbo habenti expressam relationem ad tempus contractus, debet regulari & intelligi juxta tempus verbi, *l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxal. action. l. ex falso. ff. de vulg. & pupil. substit. ¶* Et in hac materia distinguendum omnino est, utrum qualitas monetae sit relata ad tempus obligationis, an verò ad tempus restitutionis seu solutionis: si enim verba referantur ad tempus solutionis, inspicitur valor monetae tunc currentis; secus est si verba referantur ad tempus contractus, ut bene in hac materia distinguit Budelius in tractat. de monet. cap. 14. n. 10. *versic. si ergo verba prolata.* Præsertim quia agitur de eadem oratione continuata, quæ regitur ab eodem verbo, Fulgos. *consil. 93. n. 3.* & illa verba *que dessus*, repetunt omnes qualitates superius expressas: & sic quod restitutio fiat eodem modo quo solutio facta fuit. Cravet. *consil. 47. n. 4.*

Secundò, quia partium intentio colligitur ex illis quæ inter easdem partes in eodem contractu conventiona fuerunt. Bartol. in l. si stipulatus, §. Chrysogonus, *ff. de verb. obligat.* & ex discretiva loquendi formula colligitur diversa contrahentium intentio: ad tradita per Surd. *consil. 403. num. 2.* Scaphin. *de cis. 1486. num. 12. per l. si servus plurium. ff. de legat. 1. cum similibus.* Et ideo quando in altera contractus parte, contrahentes specialem & diversam qualitatem adjecerunt, censetur alio modo in una, & alio in altera parte intellexisse. Mantica. *de tacit. convent. lib. 3. tit. 5. num. 8.* Sed sic est quod contrahentes in casu proposito aliter de solutione pensionum currentium, aliter de restitutione sortis loquuti fuere: dum enim de pensionibus currentibus egerunt, conventum fuit inter ipsos, quod solutio fieret *en especes d'or, ou monnoye blanche, sans aucuns patacs*: neque facta fuit mentio de identitate specierum receptarum, nec de bonitate aliqua extrinseca aut intrinseca: è contra verò quando tractarunt de restituenda sorte principali, cautius agendo adjecerunt illa verba, *en mesmes especes que dessus, en bonité intrinseque & extrinseque*, & per consequens in restitutione sortis, partium intentio talis fuit, non solum ut restitutio non fieret in minuta moneta; sed aliquid amplius sine dubio adicere voluerunt, nempe ut restitutio fieret in iisdem speciebus, & eadem bonitate intrinseca & extrinseca.

Tertid, quia conventio illa facta circa sortis restitutionem, dupliciter ab eodem verbo determinatur: primò quidem quoad speciem & qualitatem monetae, per illa verba, *en mesmes especes que dessus*; secundò verò qualitas bonitatis extrinsecæ fuit etiam apposita & conjuncta cum qualitate bonitatis intrinsecæ: hæc autem adjectio respectu intrinsecæ bonitatis, non potest intelligi nisi de bonitate quæ erat tempore contractus; tum quia in dubio conventio debet intelligi juxta formam juris, quæ est ut reddatur eadem bonitas intrinseca quæ vigeat tempore contractus: tum etiam, quia non præsumitur creditorem voluisse se supponere periculo mutationis

nis bonitatis intrinsecæ monetarum; & denique quia si aliter diceremus, frustratoria fuisset adjectio restitutionis faciendæ in iisdem speciebus; imò & contrarietatem contineret: non enim fieret restitutio in iisdem speciebus, quia essent diversæ species, si bonitas intrinseca fuisset alterata: † quod enim est species apud Logicos, illud est individuum apud Jurisconsultos, ut ostendit Bartol. in l. 3. §. mutui dario, ff. si certum petat. si autem restitutio fiat in alia materia vel forma, impossibile est quod dicatur facta in eodem individuo quoad Logicos, & in eadem specie quoad Jurisconsultos.

53 Quemadmodum igitur promissio restituendi, aux mesmes especes que desus, necnon etiam qualitas bonitatis intrinsecæ, non possunt non referri ad tempus contractus; eodem modo qualitas bonitatis extrinsecæ ac illud idem tempus referenda est: quia una determinatio respiciens plura determinabilia, debet æqualiter determinare, tam hoc iure, ff. de vulg. & pupill. substitut. Rot. in simili, decis. 1. num. 6. & 7. part. 2. recent.

54 Quare, quia omnis conventio interpretationem accipere debet ab eo quod est verisimile: Mantie. de tacit. convent. lib. 3. tit. 1. num. 12. Non est autem verisimile, creditorem voluisse se committere periculo mutationis monetarum, sed potius semper actum censetur, ut restitutio pecuniæ fiat in eadem bonitate, quantitate, & qualitate secundum tempus contractus: l. cum quid, ff. si cert. petat. Guid. Pap. decis. 493. cum pluribus aliis allegatis per Bellet. in suo consil. monetali, numero 16. Sola in tract. de monet. cas. 40. num. 2. Surd. consil. 220. num. 14. cum pluribus per eum citatis: ubi dicit, quod in dubio præsumendum est quod contrahentes de futura æstimatione monetæ non censentur cogitasse, sed de præterita.

55 Et ex his colligitur facilis responsio ad rationes in contrarium allatas, quia verius est in dubio censeri actum inter partes, quod solutio fiat in eadem bonitate intrinseca, necnon in eadem æstimatione quæ currebat de tempore contractus. Roman. consil. 123. num. 1. versic. tertio idem principaliter, Purpurat. consil. 179. num. 4. & 6. volum. 1. Ubi dicit hanc probationem esse liquidissimam ob juris præsumptionem. Gratian. discip. forens. c. 88. §. 22. & 23.

56 Et textus in l. semper in ambiguis, ff. de regul. iur. procedere posset si disputaretur v. g. de quibus aureis partes sensissent, vel de quibus testis, utpote quia adessent diversæ species aureorum vel testuorum; quorum alij maioris, alij minoris essent valoris; tunc enim in dubio de minoribus conventio intelligenda esset; secus est si quaeratur quod tempus inspicere debeat, quia tunc non quod minimum est inspicitur, sed conventio semper in dubio referenda est ad monetam existentem de tempore contractus, Purpurat. qui sic distinguit, d. consil. 179. n. 6.

Secundæ difficultatis resolutio pendet ex præcedentibus; siquidem supposito, prout hæcenus demonstratum est, promissionem restrictam esse ad species solutas de tempore contractus, & ad illarum identitatem ac bonitatem intrinsecam & extrinsecam; sequitur necessarium restitutionem fortis in eodem numero faciendam esse: † cum pactum illud sit de jure validum, & de naturalibus contractus censuatur. Bellet. in d. consil. monetali, n. 24. Sol. in tract. de monet. casu 39. n. 11. & casu 14. n. 12. & 13. & in hac materia semper ad partium conventiones, illarumque verba recurrendum sit. Sol. in d. tract.

casu 17. Censuræ in tract. de censib. part. 2. c. 2. quæst. 4. artic. 4. n. 4. aliàs 9. 85.

Immo sola promissio de solvendo in iisdem speciebus, non solum ad qualitatem, sed etiam ad numerum referenda est. Craver. d. consil. 47. Sol. casu 39. n. 17. versic. quapropter, & cas. 19. & cas. 47. n. 3. Theaur. Jun. in tract. de monet. par. 2. n. 60. versic. nisi certa species. Viu. opin. 516. n. 29. Anton. Faber de nummar. solut. c. 17. ubi sæpius pro hac sententia judicatum testatur. Idemque decisum fuit apud Mastri. decis. 7. & Carthar. decis. 134. ubi plures rationes pro hujus veritatis comprobatione deducuntur. Et diximus supra, c. 1. n. 16.

Neque obstat quod opponitur, promissionem solvendi de qua agitur, fuisse factam in moneta imaginaria, & per consequens esse inspiciendum valorem currentem de tempore solutionis, ex Censio in tract. de censib. part. 2. cap. 2. quæst. 4. artic. 4. num. 15. aliàs quæst. 85.

Respondetur enim primò, quod attinet ad bonitatem intrinsecam monetæ, illam etiam in promissione monetæ imaginariæ considerandam esse: ut refert Cens. loc. citat. n. 16. Lotter. de re beneficiar. lib. 1. quæst. 39. n. 221. Surd. consil. 454. n. 9.

Quod autem attinet ad bonitatem extrinsecam, 61 quamvis contractus fuerit conceptus in moneta imaginaria; nihilominus tamen solutio fieri debet in iisdem speciebus, & juxta valorem extrinsecum existentem de tempore contractus, si conventum fuerit inter partes quod restitutio fieret in eadem æstimatione, seu (quod petinde est) in eadem bonitate extrinseca. Bartol. in l. Paulus, in fine, ff. de solut. Scac. de commerc. §. 2. gloss. 5. n. 187. & 188. quia tali casu libra aut alia moneta imaginaria, censetur æstimata per ducatos, aut per aureos, aut aliam monetæ speciem expressam, quæ restituenda est in tanto numero qui comprehendat numerum librarum promissarum de tempore contractus: & sic lucrum augmenti vel damni pertinet ad creditorem. Brun. in tract. de monet. limit. §. n. 5. versic. secundò queritur, cum pluribus ibi citatis: & in puncto, quod distinctio bonitatis extrinsecæ, & intrinsecæ, etiam cadat in monetam imaginariam, tradit Lotter. dict. lib. 1. quæst. 59. num. 221. Quia talis moneta imaginaria constituitur in monetis inferioribus, & propterea eisdem distinctionibus subjicitur quibus monetæ inferiores: ut ejusdem juris sit pars & totum. Rot. decis. 204. n. 4. apud Cens. Brun. in tract. de monet. part. 6. n. 2. & per totum. Dictum est supra, c. 1. n. 10.

Non etiam obstant quæ unus ex Dominis scribentibus contra emptorem longa serie deducebat ex quodam Theologorum consilio, quia illa casui proposito nullo modo adaptari possunt.

Respondendo igitur singulariter ad singula capita illius scripturæ incipientis, Queritur an valor pecunie.

In primis advertendum est, casum illius consilij vel scripturæ, nimis generaliter conceptum esse: cum enim omnis definitio in jure sit periculosa, l. omnis definitio, ff. de regul. iur. & quælibet minimæ facti circumstantia totam juris dispositionem soleat alterare; ideo ad casus singulares deveniendum est.

Secundò advertendum est, primam illius scripturæ conclusionem in severam esse, nempe quod pactum de restituendo certam monetæ speciem sit validum, quando periculum est æquale, augmenti & decrementi, inter debitorem & creditorem; & propterea conclusio illa suffragatur emptori qui convenit de restitutione facienda in iisdem speciebus;

cius, & in eadem bonitate intrinseca & extrinseca: † Et idem si valor duplicum Hispaniæ decrevisset, hoc fuisset periculo ipsius: unde cum valorille creverit, debet cedere illius commodo, ut æqualis sit ratio augmenti & decrementi, *l. secundum naturam, ff. de reg. jur. Rot. decis. 149. n. 7. part. 2. in recent. Vivius opin. § 16. n. 46.*

63 Quod autem subditur in prima illa conclusione, quod illa clausula exprimi debet in contractu, *sive pecunia crescant, sive non*; non ita intelligendum est ut præcisè illa verba in contractu adhibenda sint; sed sufficit quod adjectæ fuerint aliquæ clausulæ, quæ illi æquipolleant, & illam virtualiter contineant; alioquin hoc esset dare legem verbis, & non rebus: quando enim fuit conventum, quod eadem species restituantur, & in eadem æstimatione conventa; seu (quod perinde est) in eadem bonitate extrinseca, tunc necessariò sequitur, quod si illa minuatur, si-ve augeatur, semper eadem æstimatio reddenda est, de qua inter partes convenit: & sic si-ve crescat, si-ve decrescat valor. *Bart. in dist. l. Paulus, in fin. ff. de solut.*

64 Tertiò, quæ scripta sunt in secunda conclusione, non ita simpliciter intelligenda sunt, prout ex adverso applicantur. In primis enim jus de quo in dicta conclusione, præsentis facti non applicatur: cum verum non sit, nec verificatum, quod tempore contractus, de quo agebatur, adesset aliquis timor mutationis monetarum, & multo minus quod ille timor esset mutationis in augmento potius quàm in decremento. Item an quod illud sciret potius emptor census, quàm venditor: quæ tamen omnia probanda sunt ad hoc ut debitor possit ob illam causam solvere de moneta currenti. *Gratian. discept. forens. cap. 884. n. 26. 28. & 31.*

Et in effectu verum est, quod emptoribus & venditoribus fuit semper æquale dubium, an monetæ valor esset augendus, an minuendus: unde pactum illud licitum esse concludendum est, ex Duard. in tract. de censib. §. 5. q. 40. n. 4. & quod onus probandi timorem illum mutationis monetarum, modo quo supra, spectet ad solvere debentem, tenet *Gratian. d. c. 884. n. 25. versic. nam timor huiusmodi.*

65 Imò permixtum est contrahentibus propter metum mutationis monetarum sibi præcavere, facta conventionione de restituendis eisdem speciebus. *Covar. in tract. de collat. numism. §. 1. n. 5. versic. septima conclusio. Albert. Brun. in tract. de augment. & diminut. monet. conclus. ult. limit. 8. n. 1. Duard. de censib. §. 1. q. 7. n. 7.*

66 Quia hoc non fit principaliter animo lucrandi, propter dubium eventum augmenti vel decrementi, ut ex magis communi sententia bene comprobatur *Faber in tract. de variis nummar. deb. solut. c. 2.* quia prudens negotiator qui de eodem numero sibi reddendo caver, videtur transigere voluisse de periculo illo, si-ve in aperto sit imminens periculum, si-ve in incerto: Quod etiam locum habere vult, si non de certo numero actum sit, sed de eisdem speciebus restituendis à natura mutui quanto minus fieri potest, recedatur; quæ illa est, ut quod redditur sit tantundem hoc est ejusdem generis, qualitaris, & bonitatis, ad tradita per *DD. in l. cum quid, ff. si certum pet.*

67 Quartò advertendum est, rationes propositas & deductas pro corroboracione dictæ secundæ conclusionis, non adaptati casui nostro, nec quoad illum concludere. Prima enim ratio talis est, quando est expressus valor monetæ in contractu, tunc obligatio primariò cadit supra valorem taxatum; sed in casu proposito valor monetæ est expressus: ergo obligatio

cadit principaliter supra valorem.

Respondeo ad majorem propositionem distinguendo juxta mentem Rotæ Romanæ, fundatam in doctrina Bartoli, & communi; quod valor monetæ dupliciter exprimitur in contractu: primò, gratiâ taxationis; secundò gratiâ demonstrationis: taxationis gratiâ dicitur fieri expressio, quando constat ex mente & verbis partium quod debitor obligatur ad certum valorem designatum dumtaxat, & non ad speciem: demonstrationis verò causâ quando obligatio concepta fuit in certa specie quæ solvenda est, & æstimatio dumtaxat facta fuit ut sciatur an aureus, aut alia similis moneta crescat, aut decrescat.

Si æstimatio & valor adjectus fuerit causâ taxationis, non est recedendum ab illa taxatione, & eo casu locum habent argumenta in contrarium allata: si verò gratiâ demonstrationis; tunc argumenta illa non concludunt, cum conventio non ad certam æstimationem, sed ad certam speciem referatur: ut ex mente Rotæ comprobatur *Gratian. discept. c. 417. n. 2. & sequentibus.*

Secunda ratio similiter non concludit in casu proposito: quia si valor pecuniæ decrevisset, semper debitor fuisset liberatus, reddendo easdem species designatas in contractu, atque ita periculum decrementi pertinisset ad creditorem: unde argumentum retorquetur, quia sicut periculum decrementi cedit damno creditoris, ita & augmentum illius commodo cedere debet.

Tertia ratio similiter non concludit, quia præsupponit eminentem nullum damnum pati posse, quod in facto non est verum, ut supra demonstravimus.

Quartum argumentum retorquetur: quia sicut licitum est frumentum vendere pretio quo valebit tali tempore, quando æqualis est incertitudo pretij respectu emptoris & venditoris; ita in casu nostro dicendum est: cum æquale sit periculum augmenti & decrementi.

Ad quintam rationem respondetur negando præsuppositum: cum enim facta fuerit conventio de restituenda eadem specie & bonitate extrinseca, sanè stupidus fuisset censuarius si non intellexisset se teneri ad easdem species, & in eodem valore: & si habuerit aliquod propositum in mente retentum, quid ad creditorem? qui clavis & apertis verbis in contractu legem dixit.

Denique quod subijcitur de praxi Hispaniæ, nihil ad nos, qui subiecti sumus summo Pontifici: consuetudo verò Galliæ fundata est in expressâ ordinatione Regiæ, quâ constitutum fuit, ut omnes contractus in posterum fierent in libris; & prohibiti fuerunt contractus in aureis, aut aliis certis monetarum speciebus: Imò quod in Hispania ex generali consuetudine moneta reducatur ad tempus contractus, tradit *Duard. de censib. §. 5. q. 7. n. 6.* Nos autem juxta juris communis dispositionem, & Rotæ Romanæ decisiones judicare debemus.

Unde concluditur, solutionem & restitutionem dicti annui redditus faciendam esse in eisdem speciebus, & juxta valorem qui curriebat de tempore contractus.